

Biotalous Contact Point

Tommi Tenhola ja Jouko Lehtoviita

Alkusanat

Suomen kansallisen biotalousstrategian tavoitteena on luoda uutta talouskasvua ja uusia työpaikkoja biotalouden liiketoiminnan kasvulla sekä korkean arvonlisän tuotteilla ja palveluilla. Biotalousstrategiassa on asetettu tavoitteeksi, että kehittyvä biotalous luo maahamme 100 000 uutta työpaikkaa.

Maa- ja metsätalousministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön välisessä kansliapäällikkökokouksessa syntyi idea aloittelevien ja pienten biotalouden yritysten auttamiseksi. Siellä nähtiin tarve kehittää toimintamalli yrityksille, jotka tarvitsevat rahoitusta liiketoimintansa kehittämiseen. Toimintamalli ohjaisi yrityksen ”byrokratia putken” läpi mahdollisimman ketterästi. Erityiset pienet yritykset tarvitsevat apua eri rahoituslähteiden löytämiseksi ja toimintansa kehittämiseksi. Myös maakuntahallintouudistus asettaa tarpeita rahoituksen selvittämiseksi.

Toimintamallin rakentamiseksi haastateltiin useita biotalouden yrityksiä ja yritysneuvoja. Haastattelujen ja työpajojen sekä projektin tukiryhmän ohjauksella päädyttiin laatimaan biotalouden yritysneuvontaa palvelevat verkkosivut osana biotalous.fi portaalia. Tämän toivotaan parantavan yritysneuvojen edellytyksiä palvelemaan biotalousyrityksiä sekä helpottavan yritysneuvoja löytämään oikeat verkostot, tarvittavat palvelut ja tieto erityisesti uuden biotalousyrityksen neuvontaan ja rahoitukseen.

Tapio kiittää projektissa mukana olleita tahoja, haastateltuja yrityksiä ja yritysneuvoja sekä projektia rahoittanutta maa- ja metsätalousministeriötä.

Helsingissä 29. kesäkuuta 2018

Tapio Oy

Olli Äijälä
liiketoimintajohtaja

Tommi Tenhola & Jouko Lehtoviita, 2018, Biotalousden Contact Point, Tapion raportteja nro 29.

© Tapio Oy

ISSN 2342-804X(pdf)
ISBN 978-952-5632-65-1

[http:// Tapio.fi/julkaisut-ja-raportit/](http://Tapio.fi/julkaisut-ja-raportit/)

Sisällys

Alkusanat	1
Sisällys	3
Tiivistelmä	4
1 Johdanto	5
1.1 Tausta	5
1.2 Tavoite	5
2 Biotalousden yritys- ja neuvontapalvelut	6
2.1 Biotalous Suomessa	6
2.2 Julkiset neuvontapalvelut	8
Valtakunnalliset palvelut	8
Alueelliset palvelut	10
2.3 Yksityiset neuvontapalvelut	11
Valtakunnalliset palvelut	11
Alueelliset palvelut	11
Muut yksityiset toimijat	13
2.4 Rahoituslähteet - Biotalousden rahoituslähdetietokanta	13
2.5 Biomassa-atlas	14
3 Yritys- ja neuvontapalvelut maakunnan kasvupalveluihin 2020	14
3.1 Miten asiat muuttuvat?	14
3.2 Kasvupalvelut ja yritysneuvonnan tuki	16
4 Yritysten ja yritysneuvojen näkemykset palveluista ja niiden kehittämisestä	17
4.1 Yrittäjien haastattelut 2017	17
Haastattelun toteutus ja sisältö	17
Keskeiset yrittäjien haastatteluissa esille nousseet asiat	18
4.2 Yritysneuvojen haastattelut	18
4.3 Kehittämistyöpajat ja niiden tulokset	19
5. Toimintamallin kuvaus	21
6. Yhteenveto ja jatkotoimenpiteet	22
Lähteet	23
Liitteet	23

Tiivistelmä

Biotalousden yritysten Contact Point projektin taustana oli tarve kehittää toimintamalli biotalouden yrityksille, jotka tarvitsevat rahoitusta liiketoimintansa kehittämiseen. Toimintamalli ohjaisi yrityksen ketterästi ”byrokratiaputken” läpi. Erityisesti pienet yritykset tarvitsevat apua eri rahoituslähteiden löytämiseksi ja toimintansa kehittämiseksi. Myös maakuntahallintouudistus asettaa tarpeita biotalouden yritysten neuvonnan kehittämiseksi.

Vuonna 2017 projektissa selvitettiin lähtökohtia Biotalousden Contact Point -toimintamallin kehittämiseksi sekä kartoitettiin yritysten tarpeita ja haasteita yrityshaastatteluilla ja työpajassa. Projekti jatkui vuonna 2018, jolloin kartoitettiin yritysneuvontaa antavien tahojen ja yritysneuvojen nykyistä toimintaa ja pullonkaloja sekä näkemyksiä yritysneuvonnan kehittämistarpeista. Yritysneuvojen ja yrittäjien yhteisessä työpajassa toukokuussa 2018 jalostettiin projektin tulosten pohjalta kehitettyä yritysneuvonnan Biotalousden contact point- toimintamalli, joka sijoitetaan biotalous.fi:n sivustoille.

Biotalousden Contact Point- toimintamallissa tuetaan yritysneuvoja löytämään oikeat verkostot ja tarvittavat palvelut ja tieto erityisesti uusien biotalousyritysten neuvontaan ja rahoitukseen. Yrittäjän kannalta on oleellista itselle ja yritykselle oikean henkilön löytäminen. Palvelua käyttävä yritysneuvoja pystyy myös syventämään tietämystään biotalous.fi:n laajan tietosisällön avulla. Myös toimintaansa aloitteleva biotalousyritys saa itselleen hyödyllistä tietoa palvelusta. Biotalousden Contact Point- toimintamalli linkitetään mahdollisimman laajasti muihin yritysneuvontasivustoihin.

Tässä projektissa on kartoitettu onnistuneen biotalouden yritysneuvonnan avaintekijöitä yrittäjien ja yritysneuvojen haastatteluissa sekä työpajoissa. Tulosten perusteella yrityksen perustamisvaiheessa tärkein menestyksen takaava asia yrittäjän kannalta on hänelle ja hänen yritykselleen oikean henkilön löytäminen. Tämä ei ole yksinkertaista, kun yritysneuvontaa tarjoavia organisaatioita, yrityksiä ja konsultteja on runsaasti. Biotalousyritysten alkutaipaleen perusasiat eivät sinänsä poikkea muista yrityksistä, liike-idea, tuotteet ja markkinat/asiakkaat pitää pystyä kirkastamaan itselle ennen kuin niitä yritystä ryhdytään viemään eteenpäin ja hankkimaan tarvittavaa rahoitusta.

Projektissa pohdittiin myös, miten maakuntauudistuksessa biotalouden yritysneuvonta voisi ottaa huomioon ja edistää.

Projektin päätuloksena laadittiin biotalouden yritysneuvontaa palvelevat verkkosivut, jotka löytyvät verkko-osoitteesta www.biotalous.fi/yritysneuvonta.

Tässä raportissa esitetään projektin tulokset sekä vuodelta 2017 että vuodelta 2018. Projekti toteutettiin maa- ja metsätalousministeriön rahoituksella

1 Johdanto

1.1 Tausta

Sipilän hallitusohjelman 2025-tavoitteena on, että Suomi on bio- ja kiertotalouden sekä cleantechin edelläkävijä. Tavoitteena on, että kestävien ratkaisujen kehittämisellä, käyttöönotolla ja viennillä olemme parantaneet vaihtotasetta, lisänneet omavaraisuutta, luoneet uusia työpaikkoja sekä saavuttaneet ilmastotavoitteemme ja Itämeren hyvän ekologisen tilan. Suomi on saavuttanut 2020-ilmastotavoitteet jo vaalikauden aikana. Fossiilista tuontienenergiaa on korvattu puhtaalla ja uusiutuvalla kotimaisella energialla. Uusia työpaikkoja on syntynyt cleantech-yritysten kasvun, kestävä luonnonvarojen käytön lisäämisen, maaseudun monialaisen yrittäjyyden ja tehokkaan kiertotalouden myötä ympäristön suojelusta tinkimättä.

Suomen kansallisen biotalousstrategian tavoitteena on luoda uutta talouskasvua ja uusia työpaikkoja biotalouden liiketoiminnan kasvulla sekä korkean arvonlisän tuotteilla ja palveluilla. Biotalousstrategiassa on asetettu tavoitteeksi, että kehittyvä biotalous luo maahamme 100 000 uutta työpaikkaa. Biotalousstrategian toimenpiteistä erityisesti biotalouden pääomarahoitukseen ja innovaatiopanostusten kasvattamiseen sekä uusien biotalouden ratkaisujen pilotointien ja demonstrointien rahoittaminen edistävät metsäalan uusiutumista.

Biotalousstrategian yhtenä strategisena päämääränä on luoda uutta liiketoimintaa biotaloudesta: biotalouteen luodaan uutta liiketoimintaa riskirahoituksen, rohkeiden kokeilujen ja toimialarajojen ylittämisen avulla. Strategisiin päämääriin liittyvillä toimenpiteillä julkinen hallinto haluaa varmistaa, että biotalouden yritystoiminnalle ja investoinneille on Suomessa erinomaiset edellytykset ja että strategian tavoitteet biotalouden kasvusta ja kestävästä kehityksestä saavutetaan.

1.2. Tavoite

Biotalouden yritysten Contact Point projektin taustana on tarve kehittää toimintamalli biotalouden yrityksille, jotka tarvitsevat rahoitusta liiketoimintansa kehittämiseen. Toimintamalli ohjaisi yrityksen ketterästi ”byrokratiaputken” läpi. Erityisesti pienet yritykset tarvitsevat apua eri rahoituslähteiden löytämiseksi ja toimintansa kehittämiseksi. Myös maakuntahallintouudistus asettaa tarpeita biotalouden yritysten neuvonnan kehittämiseksi.

Vuonna 2017 projektissa selvitettiin lähtökohtia Biotalouden Contact Point -toimintamallin kehittämiseksi sekä kartoitettiin yritysten tarpeita ja haasteita yrityshaastatteluilla ja työpajassa. Projekti jatkui vuonna 2018, jolloin kartoitettiin yritysneuvontaa antavien tahojen ja yritysneuvojen nykyistä toimintaa ja pullonkauloja sekä näkemyksiä yritysneuvonnan kehittämistarpeista. Yritysneuvojen ja yrittäjien

yhteisessä työpajassa toukokuussa 2018 jalostettiin projektin tulosten pohjalta kehitettyä yritysneuvonnan Biotalousden contact point- toimintamalli, joka sijoitetaan biotalous.fi:n sivustoille.

Biotalousden Contact Point- toimintamallissa tuetaan yritysneuvoja löytämään oikeat verkostot ja tarvittavat palvelut ja tieto erityisesti uusien biotalousyritysten neuvontaan ja rahoitukseen. Yrittäjän kannalta on oleellista itselle ja yritykselle oikean henkilön löytäminen. Palvelua käyttävä yritysneuvoja pystyy myös syventämään tietämystään biotalous.fi:n laajan tietosisällön avulla. Myös toimintaansa aloitteleva biotalousyritys saa itselleen hyödyllistä tietoa palvelusta. Biotalousden Contact Point- toimintamalli linkitetään mahdollisimman laajasti muihin yritysneuvontasivustoihin.

Tässä raportissa esitetään projektin tulokset sekä vuodelta 2017 että vuodelta 2018 sekä Biotalousden contact point- toimintamalli. Projekti toteutettiin maa- ja metsätalousministeriön rahoituksella

2 Biotalousden yritys- Ja neuvontapalvelut

2.1 Biotalous Suomessa

Biotalousdella tarkoitetaan taloutta, joka käyttää uusiutuvia luonnonvaroja ravinnon, energian, tuotteiden ja palvelujen tuottamiseen. Biotalous pyrkii vähentämään riippuvuutta fossiilisista luonnonvaroista, ehkäisemään ekosysteemien köyhtymistä sekä edistämään talouskehitystä ja luomaan uusia työpaikkoja kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti. (Lähde: Biotalous.fi)

Biotalousden merkitys Suomen taloudelle on huomattava, sillä sen tuotos on noin 63 miljardia euroa vuodessa eli lähes 17 prosenttia maamme kokonaistuotoksesta. Biotalous työllistää suoraan reilut 300 000 henkeä. Biotalousden viennin arvo on noin 17 miljardia euroa. (Taulukko 1)

Suomen biotalousstrategian tavoitteena on nostaa biotalouden tuotos 100 miljardiin euroon vuoteen 2025 mennessä ja synnyttää 100 000 uutta työpaikkaa.

Biotalous voidaan jakaa vihreään, siniseen, keltaiseen ja punaiseen biotalouteen.

Vihreä biotalous eli metsäbiotalous kattaa useita erilaisia teollisuuden ja tuotannon aloja ja toimintoja ja palveluja, jotka pohjautuvat puuhun tai metsiin. Metsäbiotalouteen kuuluu esimerkiksi metsäbiomassan jalostaminen kemian-, metsä-, energia- tai elintarviketeollisuudessa. Metsäbiotalouden tuotoksen osuus koko biotalouden tuotoksesta on 39 % (vuonna 2012).

Metsäbiotalous kattaa lukuisia erilaisia puuraaka-aineeseen pohjautuvia tuotantoprosesseja ja siten myös lopputuotteiden kirjo on laaja. Perinteisten tuotteiden, kuten esimerkiksi sahatavaran tai paperin ohella metsäbiomassasta tuotetaan raaka-aineita esimerkiksi kangaskuitujen, kemikaalien, kosmetiikan, liikennepolttoaineiden, lääkkeiden, älypakkausten, pinnoitteiden, liimojen, muovien, komposiittien, eläinrehujen ja funktionaalisten elintarvikkeiden tuottamiseen. Uusia käyttökohteita ja -tapoja etsitään ja kehitetään edelleen.

Sen lisäksi että metsät tuottavat raaka-ainetta erilaisiin teollisiin prosesseihin ja tuotteisiin, metsäbiotaloutta ovat myös marjat, sienet ja riista sekä metsien tarjoamat virkistysmahdollisuudet. Esimerkiksi luontomatkailun voidaan lukea olevan osa biotaloutta. Metsäbiotalouteen voidaan lukea myös metsien tarjoamat terveys- ja hyvinvointipalvelut.

Keltaisen biotalouden eli maatalouden päätehtävä on kestävä ruuan tuottaminen ja tämä muodostaa myös keltaisen biotalouden perustan. Keltainen biotalous on hyvin laaja-alainen käsite, joka pitää sisällään maa- ja elintarviketalouteen liittyvät biomassat, niiden hyödyntämisen ja niihin liittyvät palvelut. Maatalouden ja elintarviketuotannon tuotoksen osuus koko biotalouden tuotoksesta on 27 % (vuonna 2012).

Sinisellä biotaloudella tarkoitetaan uusiutuvien vesiluonnonvarojen kestävään käyttöön ja vesiosaamiseen perustuvaa liiketoimintaa. Vesien hyvä tila on sinisen biotalouden perusta. Sen saavuttaminen ja ylläpitäminen tukevat sinisen biotalouden tuotteiden ja palveluiden kehittämistä sekä markkinointia. Tärkeimpiä osa-alueita ovat vesiosaamiseen ja –teknologiaan liittyvä liiketoiminta, vesistöihin perustuva matkailu, vesibiomassan hyödyntäminen sekä kalatalouden arvoketju. Lisäksi vesiluonnonvarojen aineettomien arvojen merkitys on hyvin suuri. Vesialueet ovat tärkeitä paitsi taloudellisen toiminnan, myös ihmisten hyvinvoinnin, virkistäytymisen ja terveyden kannalta.

Punaisessa biotaloudessa luodaan edellytyksiä uusille biojalostamoille ja niiden ympärille syntyville yrityksille, jotka hyödyntävät biojalostamoiden sivuvirtoja ja jätteitä ja jotka tuottavat korkean lisäarvon tuotteita vientimarkkinoille. Edellytyksiä luodaan muullekin biotalouspohjaiselle yritystoiminnalle yhteistyöalustojen avulla. (Lähde: www.mmm.fi)

Taulukko 1. BIOTALOUS SUOMESSA 2015 (lähde: Tilastokeskus 2017).

Sektori	Tuotos M€	Tuotos% biotalous	Tuotos % kansant.	Arvonlisä M€	Arvonlisä % kansant.	Työlliset	Työlliset % kansant.
Ruoka	15 256	24,22	3,95 %	3 644	2,02 %	121 100	4,85 %
Maatalous	4 381	6,95	1,13 %	1 086	0,60 %	83 500	3,34 %
Elintarviketeollisuus (ml. tupakka)	10 875	17,26	2,81 %	2 558	1,42 %	37 600	1,50 %
Biotalous tuotteet	40 033	63,55	10,35 %	14 108	7,81 %	156 560	6,27 %
Metsätalous	4 453	7,07	1,15 %	3 184	1,76 %	22 900	0,92 %
Puutuoteteollisuus	5 682	9,02	1,47 %	1 246	0,69 %	21 700	0,87 %
Massa- ja paperiteollisuus	14 370	22,81	3,72 %	3 529	1,95 %	29 300	1,17 %
Rakentaminen	8 830	14,02	2,28 %	3 411	1,89 %	56 700	2,27 %
*Kemianteollisuus	2 576	4,09	0,67 %	694	0,38 %	3 260	0,13 %
Lääketeollisuus	1 910	3,03	0,49 %	1 347	0,75 %	4 700	0,19 %
Muut	2 212	3,51	0,57 %	697	0,39 %	18 000	0,72 %
Uusiutuva energia	3 619	5,75	0,94 %	1 730	0,96 %	5 136	0,21 %
Veden puhdistus ja jakelu	725	1,15	0,19 %	413	0,23 %	2 700	0,11 %
Biotalous palvelut	3 359	5,33	0,87 %	1 496	0,83 %	34 375	1,38 %
Luontomatkailu ja virkistys	3 096	4,91	0,80 %	1 323	0,73 %	32 675	1,31 %
Metsästys	64	0,10	0,02 %	64	0,04 %	0	0,00 %
Kalastus	199	0,32	0,05 %	109	0,06 %	1 700	0,07 %
BIOTALOUS YHT.	62 992	1,00	16,30 %	21 391	11,80 %	319 871	12,80 %
Koko kansantalous	386 659			180 714		2 498 900	

Biotalous työllisten määrä oli tässä tilastokeskuksen aluetalouden tilinpitoon perustuvassa aineistossa vuonna 2010 337 356 (13,6% koko maan työvoimasta) henkilöä ja vuonna 2015 319 871 (12,8 % koko maan työvoimasta). Maailma muuttuu nopeasti ja tämän virallisen biotalous tilastoinnin lisäksi biotalous työllistää myös muilla toimialoilla; joille nämä työlliset myös tilastoituvat.

Työ- ja elinkeinoministeriön selvityksen mukaan (TEM 39/2017) biotalous, cleantechin ja kiertotalouden yritysten henkilöstömäärän lisäys vuoteen 2020 mennessä olisi myönteisimmillä kasvunäkymillä noin 20 000 henkilöä ja yritysten koko työllisyys kasvaisi nykyisestä 253 000 henkilöstä 273 000 henkilöön.

2.2 Julkiset neuvontapalvelut

Valtakunnalliset palvelut

Julkisia valtakunnallisia yritysneuvontapalveluita tuottavat alla olevassa taulukossa mainitut tahot. Mukana ovat myös rahoituspalveluita tuottavat organisaatiot, koska rahoituksen myöntövaiheessa käytännössä aina annetaan myös yritysneuvontaa.

Työ- ja elinkeinoministeriö on julkaissut selvityksen julkisista yritysneuvontapalveluista 10/2016. Selvityksessä julkiset yritysneuvontapalvelut jaettiin neljään palvelukategoriaan: tieto- ja neuvontapalvelut, maksulliset kehittämisspalvelut, rahoituspalvelut sekä verkostoituminen/yritysten toimintaympäristön kehittäminen. TEM:n raportissa

mainittujen tahojen lisäksi julkiseksi katsottavaa yritysneuvontaa erityisesti biotalouden toimijoille tarjoavat ProAgria ja Suomen metsäkeskus, joiden neuvonta ja sen volyymit on tähän projektiraporttiin koottu.

Taulukko 1. Julkisia valtakunnallisia yritysneuvontapalveluita tuottavat tahot

ORGANISAATIO	PALVELU
<p>Finnvera</p> 	<p>Rahoituspalvelut (lainat, takaukset, vientitakuut ja luotot)+ pääomasijoitukset), EI avustuksia ja tukia.</p>
<p>Tekes</p> 	<p>Keskittyy ensisijaisesti rahoituspalveluihin. Innovaatorahoituksen tavoitteena, että yritykset voivat kasvaa nopeammin ja uudistaa liiketoimintaansa. Verkostoitumispalvelut/ohjelmat: rahoitus+ verkostoitumispalvelut ja liiketoiminnan kehittämistä tukevan tiedon välittäminen yrityksille. TEKES ja finpro yhdistyvät 2018 alusta alkaen Business Finlandiksi.</p>
<p>Team Finland</p> 	<p>Team Finland on yrityksille kansainvälistymispalveluita tarjoavien julkisten toimijoiden verkosto. Verkosto pyrkii tarjoamaan yrityksille sujuvan palveluketjun neuvonnasta rahoitukseen.</p> <p>Verkostoon kuuluvat työ- ja elinkeinoministeriö, ulkoasiainministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, Finpro, Tekes, Finnvera, Tesi (Suomen Teollisuussijoitus), ELY-keskukset, Patentti- ja rekisterihallitus, Suomalais-Venäläinen kauppakamari, Suomalais-ruotsalainen kauppakamari, Teknologian tutkimuskeskus VTT, Finnfund, Finnpartnership sekä Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit.</p>
<p>Finpro</p> 	<p>Export Finland: suomalaisyritysten kasvaminen ja kansainvälistyminen. Invest In : Suomeen kansainvälisiä investointeja. Visit Finland: ulkomaisia matkailijoita Suomeen. Tieto-, neuvonta-, kehittämis- ja verkostoitumispalvelut.</p>
<p>ELY- keskukset</p> 	<p>Ennen kaikkea yritysten kehittämispalveluita (analyysit, konsultointi ja koulutus) sekä rahoituspalveluita. Lisäksi kansainvälistymisavustuksia yritysten yhteishankkeisiin. Asiantuntija-apua rahoitus- ja kehittämis- palvelujen sekä muiden julkisten yrityspalvelujen hyödyntämisessä.</p>
<p>TE-palvelut (Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut)</p> 	<p>Edistetään työmarkkinoiden toimivuutta turvaamalla osaavan työvoiman saatavuutta, työtä hakeville mahdollisuuksia saada työtä sekä edistetään uuden yritystoiminnan syntyä ja kehitetään yritysten toimintaedellytyksiä ja työelämän laatua.</p>
<p>Yritys-Suomi- palvelu</p> 	<p>Julkisen yrityspalveluiden keskeisin sähköisen palvelutuotannon foorumi, myös muita kanavia. Sisältää tietoa yritystoiminnan eri vaiheista ja auttaa käyttäjää yrityksen perustamiseen, kasvuun ja kehittämiseen liittyvissä kysymyksissä. Yrityssuomi.fi uudistuu osaksi Suomi.fi-verkkopalvelua 2017 aikana. Kasvokkain, yrityssuomi.fi- verkkopalvelu, Yritys-Suomi – puhelinpalvelu.</p>
<p>MMM: Euroopan maaseudun kehittämisrahasto</p> 	<p>Yritysrahoitusta sekä yritysten toimintaympäristöä kehittävää sekä yritysten verkostoitumista hankemuotoisena. Suora yritysrahoitus joko perustamistukea tai investointitukea. Toteutus pääosin ELY-keskusten kautta.</p>

 Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto: Eurooppa investoi maaseutualueisiin	
Muut kansalliset	Tuoteväyläpalvelu- neuvoja ja tukea keksintöjen rahoittamiseen. Finnpartnership- toiminta kehitysmaihin suuntautuvaan liiketoimintaan. Julkiset pääomasijoitukset.
ProAgria 	Investoinnin suunnittelu, toteutus ja investoinnin jälkeen eteen tulevat asiat. Strateginen suunta ja tavoitteet talousajattelun rinnalle. Markkinoinnin suunnittelu. ELY- keskuksen Yritysten kehittämispalvelujen puitetoimijana: ELY- keskus tarjoaa yrityksesi kehittämistarpeisiin ja muutostilanteisiin asiantuntijoiden apua sekä räätälöityjä palveluja – kehittämiskartoitukset.
Metsäkeskus 	Metsäkeskuksella yritys -ja yhteisöasiakkuusohjelma, jolla tuetaan yritysten toimintaa lähinnä auttamalla yrityksiä löytämään oikea apu toiminnalle. Keskeinen toimintamuoto metsään.fi- palvelun hyödyntämisen opettaminen → asiakkaiden löytäminen?

Alueelliset palvelut

Alueilla julkisia palveluja tuottavat hyvin monet erilaiset toimijat. Tärkeimpiä näistä ovat seudulliset ja paikalliset kehitysyritykset sekä erilaiset uusyrityskeskukset. Nämä ovat jatkuvassa muutoksessa ja esimerkiksi Keski-Suomessa toimiva Jykes on purettu vuoden 2017 alkupuolella ja palvelut hajautettu alueen kuntiin. Alueellisia palveluja tarjoavien yhtiöiden ja keskusten rooli osana tulevien maakuntien tarjoamia kasvupalveluita päätetään kussakin tulevassa uudessa maakunnassa.

Kehittämissyhtiöt ovat kuntien omistamia, voittoa tavoittelemattomia yhtiöitä, jotka lisäävät alueen yritysten kasvua ja kilpailukykyä ja siten vahvistavat alueen elinvoimaa. Kehittämissyhtiön toiminta perustuu alueen ja yritysten tuntemukseen, pitkiin asiakassuhteisiin, osaamiseen ja kuntaomistajien mandaattiin. Kehittämissyhtiöt toteuttavat asioita, jotka muutoin eivät lähtisi liikkeelle ja joilla on merkitystä yritysten parempana toimintaympäristönä.

Suomen Elinkeino- ja Kehittämissyhtiöt SEKES ry:n muodostavat kaupunkien ja kuntien omistamat kehittämissyhtiöt. SEKES:n jäsenet kattavat noin 90 % kaikista alueellisista elinkeino- ja kehittämissyhtiöistä (Lähde: Sekes.fi). SEKES ry:n jäsenyhtiöt esitetty liitteessä.

Elinkeino- ja kehittämissyhtiöiden tärkeimpiä tehtäviä on yrityskehitys: Kehittämissyhtiöt toimivat yritysten sparraajina ja uusien asioiden esiin nostajina. Kehittämissyhtiö ei kilpaile kaupallisten toimijoiden kanssa vaan välittää myös niiden ja julkisten toimijoiden yrityskehitys- ja rahoituspalveluja samalla opastaen asiakasyrityksiään palvelujen hankinnassa ja käytössä.

Julkaisuja: Kehittämissyhtiö – toimiva innovaatio, Seudullisten kehittämissyhtiöiden rooli, työ- ja elinkeinopolitiikan edistämisessä, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, TEM raportteja 39/2015

2.3 Yksityiset neuvontapalvelut

Valtakunnalliset palvelut

Yksityisistä tahoista neuvontapalveluita tuottavat koko valtakunnan tasolla käytännössä vain suurimmat pankit, OP Ryhmä sekä Nordea. Molemmat tarjoavat normaalien pankkipalvelujen lisäksi apua ja neuvoja yrityksen perustamiseen ja rahoitukseen, lisäksi niiden kautta hoituvat vahinko-, työeläke -ja henkilövakuutukset.

Suomen Yrittäjät

Suomen Yrittäjät on yli 105 000 jäsenyrityksen keskusjärjestö. Mukana on yrityksiä kaupan, liikenteen, palvelujen, teollisuuden ja urakoinnin toimialoilta. Jäsenrakenne vastaa suomalaista yritysrakennetta. Jäsenyrityksistä puolet on yksinyrittäjiä ja puolet työnantajayrityksiä. Suomen 90 000 työnantajayrityksestä Suomen Yrittäjiin kuuluu 50 000 yritystä.

Yrittäjäjärjestön toiminta rakentuu yli 400 paikallisyhdistyksestä, 20 aluejärjestöstä (liitteessä) ja 64 toimialajärjestöstä. Suomen yrittäjät tarjoaa neuvontapalveluja jäsenilleen.

Alueelliset palvelut

Alueellisten palvelujen tuottamisesta vastaavat edellä mainittujen alueen kuntien omistamien kehitysyhtiöiden lisäksi uusyrityskeskukset. Suomen Uusyrityskeskukset (SUK) ry on yksityisen ja julkisen sektorin yhteistoimintajärjestö. Yhdistyksen perustajatahot ja taustayhteisöt edustavat laajasti koko yhteiskuntaa, mutta toiminta on elinkeinoelämävetoista.

Suomen Uusyrityskeskukset ry on paikallisten uusyrityskeskusten kattojärjestö. Yhdistyksen jäseninä ovat eri puolilla Suomea perustetut 30 alueellista uusyrityskeskusta sekä yritykset, yhteisöt ja asiantuntijat, jotka haluavat olla mukana auttamassa yrityksiä. Uusyrityskeskukset auttavat yrittäjäksi haluavia ja tarjoaa maksutonta yritysneuvontaa eri puolilla Suomea. Uusyrityskeskus julkaisee vuosittain perustamisoppaan alkavalle yrittäjälle. (www.uusyrityskeskus.fi) Paikalliset uusyrityskeskukset on esitetty liitteessä.

Myös 19 alueellista kauppakamaria antavat neuvontaa ja koulutusta yrityksille, vaikka niiden päätarkoitus onkin vaikuttaa yritysten toimintaedellytyksiin, vaikuttaminen yritysten puolesta. Niiden kautta pääsee myös verkostoitumaan muiden alueen yritysten

kanssa. Valtakunnan tasolla kauppakamarien yhteisiä tavoitteita edistää Keskuskauppakamari. Vientiä tukevat FinnCham - verkoston yli 60 maahan perustamat kahdenväliset kauppayhdistykset, jotka toimivat yhteistyössä TeamFinlandin kanssa.

Ammattikorkeakoulut (esimerkkejä)

Jyväskylän ammattikorkeakoulu JAMK

JAMK on biotalouden liiketoiminnan kehittäjä ja vientitoiminnan edistäjä. Se luo luonnonvaroja säästävää materiaali- ja kiertotaloutta, johon kytkeytyy useita osaamisalueita (mm. metsätalous, maatalous, tuotantotalous, energian tuotanto, liiketalous ja matkailu). Toiminta kohdentuu erityisesti elintarvikeketjuun, metsäteollisuuteen ja sen sivutuotteisiin sekä energiantuotantoon.

Jyväskylän ammattikorkeakoulun Biotalousinstituutissa edistetään bioenergian tuotantoa, jalostusta ja käyttöä sekä siihen liittyvää yrittäjyyttä. Biotalousinstituutti on yksi ammattikorkeakouluopiskelijoiden oppimisympäristö. Biotalousinstituutissa tarjotaan yrityksille biotalousalan testaus-, koulutus- ja asiantuntijapalveluita. Erityisosaamisalueita ovat mm. lämmityskattiloiden käytettävyys ja päästöjen hallinta, kiinteiden polttoaineiden käytettävyys ja ominaisuudet, nautakarjatalouden kehittäminen sekä ravinnepäästöjen mittaus ja rajoittaminen maaseutuympäristössä.

Hämeen ammattikorkeakoulu HAMK

Hämeen ammatti-instituutti on luonnonvara- ja ympäristöalan ja sitä lähellä olevan elintarvikealan koulutusta antava oppilaitos. Oppilaitos tarjoaa myös johtamiskoulutusta. Ammatti-instituutti on Hämeen ammattikorkeakoulu oy:n kokonaan omistama oppilaitos.

Ammatti-instituutti tekee yhteistyötä erityisesti ammattikorkeakoulun Biotalousalan tutkimusyksikön kanssa. Biotalousalan tutkimusyksikössä toimivat seuraavat tutkimusryhmät:

- Biojalostamoprosessit
- Cleantech
- Elintarvikkeiden bioprosessit
- Järkivihreä maatila
- Luonnonvarat
- Rakennettu ympäristö

HAMK on verkottunut elinkeinoelämän kanssa. HAMK tekee soveltavaa tutkimusta ja kehitysprojekteja yritysten ja yhteisöjen kanssa. HAMK on osa maakunnan kehittämisstrategiaa tiedon tuottajana, innovaatioiden synnyttäjänä ja yritystoiminnan edistäjänä.

Lapin ammattikorkeakoulu LAMK

- Luonnontieteiden ala

- tekniikan ja liikenteen ala
- luonnonvara- ja ympäristöala
- sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala
- matkailu-, ravitsemis- ja talousala
- Lapin AMKin matkailupalvelujen osaamisala toimii osana Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituuttia (MTI).
- Yhdistämällä eri koulutusasteiden ja eri koulutusalojen asiantuntemusta MTI tarjoaa asiakkailleen monialaisia ja moniasteisia, yksilöllisesti räätälöitäviä palvelutuotteita. Ala kehittyy kumppanuudessa ja verkostoissa.

Karelia ammattikorkeakoulu, Pohjois-Karjala

Karelia AMK tarjoaa asiantuntijapalveluita alueen yritysten ja elinkeinotoimijoiden tarpeisiin. Erityisesti liiketalouden, tekniikan ja biotalouden alalla tarjotaan palveluita. Alueen PK yrityksille otettiin käyttöön innovaatioaseteli. Karelian Yrittäjyyspolulla voi yhdistää opinnot ja yritysidean kehittämisen.

Muut yksityiset toimijat

Suurin palveluntuottaja on käytännössä tilitoimistot, jotka voivat antaa yrityksille apua esimerkiksi budjetoinnissa ja verotuksessa. Julkiset palveluntuottajat ostavat usein alihankintana palveluita yksityisiltä palveluntuottajilta, esim. yrittäjäkoulutukseen.

2.4 Rahoituslähteet - Biotalousden rahoituslähdetietokanta

Tieto biotalouden rahoitusinstrumenteista on ollut hajallaan eri tietolähteissä, eivätkä kysyntä ja tarjonta aina kohtaavat. Riskinä on, ettei hyviin hankeideoihin ja innovaatioihin ole löytynyt sopivaa rahoitusinstrumenttia tai että sen etsiminen on työlästä.

Tapion vuoden 2016 hankkeessa ”Biotalousden rahoitusinstrumentit” koottiin Biotalous.fi-sivustolle tietoa biotalouden eri toimialojen rahoituksesta. Biotalousden rahoituslähdetietokannassa on monipuolinen kattaus suomalaisia ja EU-tason rahoitusinstrumentteja: erilaisia ohjelmia, rahastoja, pankkeja ja säätiöitä sekä rahoitusasiantuntijoita. Pääpaino on yrityksistä rahoittavissa instrumenteissa, mutta myös julkisia ja tutkimusorganisaatioita rahoittavat tahot on sisällytetty palveluun. Rahoittavien tahojen lisäksi palvelussa on rahoituskonsultaatiota ja muita yritys- ja tutkimustoimintaa tukevia palveluita tarjoavia organisaatioita.

Tietokannassa rahoitusinstrumenttien näkymää voi rajata usean eri hakuehdon perusteella: esimerkiksi sen mukaan, onko rahoitusta hakeva tahon yritys vai tutkimusorganisaatio, onko yrityksen koko start-up vai suuryritys, mihin tarkoitukseen ja

millaista rahoituspalvelua haetaan. Tietokannan tarkoituksena on palvella biotalouden osapuolia mahdollisimman kattavasti: rahoitusta hakeva taho löytää tietokannasta erilaisia rahoitusmahdollisuuksia, rahoittajalle tietokanta tarjoaa näkyvyyttä ja potentiaalisia hakijoita.

Tapio tuottaa tietokannan ylläpitoa osana Biotalous.fi:n sisällöntuotantoa. Jatkossa rahoituskorttien sisällön oikeellisuus tarkistetaan kerran vuodessa. Tämän lisäksi rahoittajat voivat itse lähettää tietoistaan päivityspyynnön sivuston kautta. Palvelussa on myös uusien rahoitusinstrumenttien yhteystietolomake, jota kautta rahoittavat tahot voivat syöttää instrumenttinsa tiedot tietokantaan lisättäväksi.

www.biotalous.fi/biotalous-rahoituslahteet

2.5 Biomassa-atlas

Biotalous yritykset voivat hyödyntää eri biomassoja koskevaa paikkatietoa Biomassa-atlas palvelun avulla. Palvelusta voi hakea tietoa maankäytöstä, metsävaroista, hakkuiden sivuvirroista, peltokasvien tuotannosta ja sen sivuvirroista, lannoista sekä teollisuuden ja yhdyskuntien biohajoavista jätteistä ja lietteistä. Biomassa-atlaksesta saatavia tietoja voidaan käyttää esimerkiksi investointien ja raaka-ainehankintojen suunnitteluun.

Biomassa-atlaksen valikoituivat mahdollisimman valmiit koko valtakunnan kattavat paikkatietoaineistot eri biomassoista:

- metsävarantoja kuvaava monilähteinen valtakunnan metsien inventointiaineisto,
- metsähakepotentiaalit
- peltolohkojen sijaintitiedot ja viljelypinta-alat
- tuotantoeläinten lannat
- yhdyskuntien biojätteet sekä
- ympäristölupavollisten toimijoiden syntyvät jätevirrat VAHTI-tietokannasta.

Biomassa-atlas on toteutettu maa- ja metsätalousministeriön rahoituksella. Tietosisältö on tuotettu usean toimijan yhteistyönä. Hanketta on koordinoanut Luonnonvarakeskus (Luke) ja mukana ovat olleet Tapio Oy, Suomen ympäristökeskus (SYKE) sekä Vaasan ja Itä-Suomen yliopistot.

www.luke.fi/biomassa-atlas/

3 Yritys- ja neuvontapalvelut maakunnan kasvupalveluihin 2020

3.1 Miten asiat muuttuvat?

Nykyiset valtion aluehallinnon palvelut - TE-palvelut, ELY-keskusten yrityspalvelut - siirtyvät vuonna 2020 uusien maakuntien järjestämisvastuulle. Samassa yhteydessä toteutetaan laaja kasvupalvelu-uudistus, kun nykyiset TE- ja yrityspalvelut yhdistetään kasvupalveluksi ja tuotantoa avataan kilpailulle. Maakunnat vastaavat jatkossa myös aluekehittämisestä.

Kasvupalvelu-uudistus kokoaa yhteen työnhakijoiden, työnantajien ja yritysten palvelut. Kasvupalvelulla edistetään uutta yritystoimintaa, yritysten kasvua, uudistumista ja kansainvälistymistä sekä vastataan työmarkkinoiden muutoksiin. Palvelut tuotetaan kilpailullisella tuotantomallilla. Uusi palvelurakenne ja asiakkaan valinnanvapaus parantavat palvelujen vaikuttavuutta, synnyttävät uusia palveluinnovaatioita ja vahvistavat kotimaista palvelumarkkinaa.

Lähtökohtana on, että kasvupalvelussa järjestämis- ja tuottamistehtävät erotetaan toisistaan. Maakunta itse aina hoitaa viranomaistehtävät, joilla tarkoitetaan mm. sellaisia tehtäviä, joiden puitteissa maakunta tekee yrityksille rahoituspäätöksiä tai ihmisten toimeentuloon vaikuttavia päätöksiä. Järjestämisen puolelle kuuluvat myös mm. palvelujen saatavuudesta, laadusta ja vaikuttavuudesta huolehtiminen sekä palvelujen rahoitusta ja tuottamista koskevat ratkaisut. Tuottaminen puolestaan tarkoittaa varsinaista palvelu- ja asiakastyötä.

Maakunnallisina kasvupalveluina tulee järjestää

- Rekrytointi- ja osaamispalveluja

Maakunnallisina kasvupalveluina voidaan järjestää palvelukokonaisuuksia, jotka koskevat

- Yritystoimintaa ja yrittäjyyttä
- Innovaatioiden kehittämiseksi luovia
- Kansainvälistymistä
- Voidaan myöntää kasvupalvelujen rahoituslain mukaista rahoitusta

Maakunta vastaa palvelujen yhteensovittamisesta.

Järjestämisvastuussa oleva maakunta päättää itse valtiolta saamansa rahoituksen käytöstä ja pysyy aiempaa paremmin huomioimaan alueelliset ja paikalliset olosuhteet palvelujen tuottamisessa.

Palvelut voidaan tuottaa julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistyönä, jolloin on mahdollisuus hyödyntää mm. allianssimallia. Monipuolistettu palvelurakenne ja asiakkaan laajempi vapaus valita tarjolla olevista palveluvaihtoehdoista parantavat palvelujen vaikuttavuutta, synnyttävät uusia palveluinnovaatioita ja vahvistavat kotimaista palvelumarkkinaa.

Allianssimallilla tarkoitetaan tilaajien/järjestäjien ja tuottajien yhteistoimintamallia, joka perustuu yhteisiin tavoitteisiin, keskinäiseen luottamukseen ja avoimuuteen sekä

toimeenpanon hankkeistamiseen. Allianssin osapuolia voivat olla julkisen tai yksityisen sektorin toimijat sekä järjestöt.

3.2 Kasvupalvelut ja yritysneuvonnan tuki

Kasvupalvelujen eli työnhakijoiden ja yritysten palvelumarkkinoilla on Suomessa reilut 10 000 yritystä. Yritysten määrä on ollut viime vuosina kasvussa. Erityisesti työllistämispalvelut ovat selvästi kasvusuunnassa. Kaikissa tulevilla maakunnissa on jo siis valmiina palveluyrityksiä, kun kasvupalvelujen tuotantoa siirtyy markkinoille maakuntaudistuksen yhteydessä 2020 lähtien.

Tässä projektissa on kartoitettu onnistuneen biotalouden yritysneuvonnan avaintekijöitä yrittäjien ja yritysneuvojen haastatteluissa sekä työpajoissa. Tulosten perusteella yrityksen perustamisvaiheessa tärkein menestyksen takaava asia yrittäjän kannalta on hänelle ja hänen yritykselleen oikean henkilön löytäminen. Tämä ei ole yksinkertaista, kun yritysneuvontaa tarjoavia organisaatioita, yrityksiä ja konsultteja on runsaasti. Biotalousyritysten alkutaipaleen perusasiat eivät sinänsä poikkea muista yrityksistä, liike-idea, tuotteet ja markkinat/asiakkaat pitää pystyä kirkastamaan itselle ennen kuin niitä yritystä ryhdytään viemään eteenpäin ja hankkimaan tarvittavaa rahoitusta.

Maakunnan kasvupalvelujen rooliin ja tehtäviin sopii erinomaisesti oman maakunnan yritysneuvonnan ja yritysrahoituksen tietopankin ylläpito. Tietopankkiin kootaan kattavasti tieto maakunnan itse tarjoamista palveluista, kuntien joko itse tai yhteistyössä muiden kuntien kanssa tuottamasta neuvonnasta, maakunnan kilpailuttamista palveluista, oppilaitosten neuvonta – ja kehittämispalveluista, alueellisista yrittäjäjärjestöistä ja yhdistyksistä, muista kolmannen sektorin toimijoista sekä myös yritysten rahoituksesta. Kaikki tämä auttaa yrittäjää oikean tahon ja oikean henkilön löytämisessä silloin kun sitä eniten tarvitaan.

Jos maakunnassa halutaan erityisesti edistää biotaloutta tai jotain muuta maakunnalle tärkeää toimialaa, kannattaa maakunnan kasvupalveluihin nimetä erikseen maakuntakohtainen toimialan koordinaattori. Tämä henkilö kokoaa ja välittää tietoa sekä valtakunnallisesta että vain omissa maakunnassa tarjolla olevasta erityisesti tälle toimialalle tarkoitettusta yritysneuvonnasta – ja rahoituksesta.

Maakuntatason osaaminen riittää useimmiten biotalousyrityksen neuvontaan. Varsinkin pitkälle erikoistuneiden biotalousyritysten kannalta on tärkeää, että maakunnat tekevät yhteistyötä ja voivat tarvittaessa antaa tukea/asiiantuntemusta myös toisen maakunnan alueella toimivien yritysten käyttöön. Koordinaattoreiden muodostama valtakunnallinen verkosto pystyy tukemaan biotalousyritysten yhteistä kehittämistä myös yli maakuntarajan. Saman alan yrittäjiä voidaan koota jo yritystoiminnan alkuvaiheessa toisiaan tukeviksi vertaisryhmiksi, joiden toimintaa voidaan tukea myös yritysten kehittyessä.

Uudistuksen yhteydessä on varsinkin aloittelevan mutta myös pidempään toimineen yrityksen kannalta tärkeää, että todennäköisesti uusilla nimilläkin toimivat palvelut ovat helposti löydettävissä. Neuvontaa antavien tahojen määrä on jo nykyäänkin suuri ja sama koskee rahoituspalveluita. Tämä edellyttää tarpeeksi kattavaa viestintää asiasta.

Tämä on toimialasta riippumatta maakunnan kasvupalveluiden tärkeimpiä tehtäviä.

4 Yritysten ja yritysneuvojen näkemykset palveluista ja niiden kehittämisestä

4.1 Yrittäjien haastattelut 2017

Haastattelun toteutus ja sisältö

Haastatteluissa kartoitettiin biotalouden yritysten tarpeita ja kokemuksia toiminnan kehittämisessä ja rahoituksen hankinnassa sekä yritysneuvonnan nykytilannetta ja sen kehittämistarpeita. Haastattelut toteutettiin haastattelukäynneillä (4 kpl) sekä Skypellä/puhelimella (7 kpl). Haastattelun keskeiset teemat olivat seuraavat:

- Mikä on yrityksen tarina?
- Mihin tarpeeseen neuvoja tarvitaan?
- Mitä neuvontapalveluita ovat käyttäneet, minkälaisia palveluja tarvitsevat lisää?
- Kuka on sparrannut liiketoiminnan kehittämisessä?
- Mitä rahoitusta ovat hakeneet, mitä saaneet, mitä ei, miksi ei?
- Miksi ovat onnistuneet/epäonnistuneet kehittämään toimintaansa?
- Miten löytäneet rahoituslähteitä?
- Mitä yritykset toivovat toimintamallilta?

Haastattelun kysymykset kokonaisuudessaan liitteessä 1.
Haastatellut yritykset ja yrittäjät

- Dellis Oy, Seinäjoki, Marjo Alaviitala, Leivontatarvikkeet/digestivekeksin murut
- Fixteri Oy, Jyväskylä, Minna Lappalainen, Pieniläpimittaisen puun korjuuteknologia
- Kartanon Riista Oy, Hyvinkää, Niko Hytönen, Riistamatkailu
- Wild Nordic Nature Oy, Pori, Jaana Mälkki, Luontomatkailu
- Spinnova Oy, Vaajakoski, Janne Poranen, Puupohjainen lanka
- Montisera Oy, Raisio, Heikki Vuorikoski, Lääkkeiden tuotekehitys- ja testaus
- Ecolan Oy, Viitasaari/Nokia, Hannu Tukiainen, Metsä- ja maatalouslannoitteet, infranrakennus-materiaalit, kierrätysmateriaalin vastaanotto

- Kainuun sienijaloste Sienestä Oy, Esko Holopainen, Sienet ja sienijalosteet
- Nordic Koivu Oy, Lieksa, Susanna Maaranen, Koivunmahlatuotteet
- Lapin Metsäpalvelut Oy, Rovaniemi, Risto Kelloniemi
- Metsänhoito, istutukset, metsäsuunnittelu, tila-arviot, pihakaadot
- Tuulipuu Oy, Teemu Autio, Lankkulattiat ja taidekäsityöt
- Janne Salmi, Jyväskylän ammattikorkeakoulu/ Biotalousinstituutti, Biotalousalan testaus-, koulutus- ja asiantuntijapalveluita

Keskeiset yrittäjien haastatteluissa esille nousseet asiat

- Neuvonnan pitää lähteä asiakkaan tarpeista, ei sen mukaan mitä on tarjolla – vaatii uusien asioiden oppimista myös neuvojalta
- Yrittäjän kannalta oikean kontaktihenkilön löytäminen oleellista: ymmärtää asiakasta ja toimialaa
- Tarvekartoitus – yrityksen ja biotalouden tarpeet tunnettava
- Vertaisryhmien kokoaminen
- Business planin laatiminen/strategia- ymmärrys siitä, mitä ollaan tekemässä ja miten tavoitteisiin päästään.
- Oikeiden rahoituskanavien tunnistaminen yrittäjän kannalta ja rahoituksen riippuvuuksien ymmärrys.
- Pystyttävä tukemaan tuotteistusta ja markkinointia.
- Kannattavuuden arviointi eri tilanteissa – mitä kannattaa tehdä ja mitä ei
- Uusien tuotteiden suunnittelu ja lanseeraus
- Kansainvälistyminen: Vaatii huolellisen suunnittelun ja erilaista yritysneuvonnan hankintaa
- Kannattaako jatkaa, jos ei ole mennyt suunnitelmien mukaisesti. Arvioidaan realistisesti yrityksen tähänastinen toiminta ja tulos ja mahdollisuudet jatkossa.

4.2 Yritysneuvojen haastattelut

Yritysneuvojen haastatteluiden tarkoituksena oli saada yritysneuvojilta näkemyksiä, miten biotalouden yrityksiä voisi kannustaa paremmin hakemaan rahoitusta ja apua toimintansa kehittämiseen sekä miten contact point toimintamalli voisi toimia. Haastatteluissa selvitettiin myös minkälaista osaamista ja tarpeita yritysneuvojilla on biotalouden toimialasta.

- Haastatteluihin osallistuivat seuraavat organisaatiot ja henkilöt:
- Into Seinäjoki, Sanna Kankaanpää
- Suomen metsäkeskus, Marko Ämmälä
- JAMK, Biotalousinstituutti, Janne Salmi
- Keski-Suomen ELY- keskus, Jaakko Ryymin
- Pirkanmaan ELY-keskus, Petri Tallila

- Jämsek, Joonas Nurminen Marko Leppänen
- MTK, Marko Mäki-Hakola
- OP Yrityspankki, Jarmo Leksis
- Vihdin kunta, Pertti Salovaara
- ProAgria Etelä-Suomi, Sami Perttola

Keskeiset yritysneuvojen haastatteluissa esille nousseet asiat

- Biotalouteen ja biotalousyrittämiseen liittyvät tarpeet eivät haastatteluissa erityisesti korostuneet.
- Yrityksen perustamisen ja yritysten liiketoiminnan kehittämisen keskeiset teemat neuvonnan kannalta ovat hyvin samantyyppiset toimialasta riippumatta.
- Kaikkien yritysneuvojen ei tarvitse tuntea biotaloutta yksityiskohtaisesti, mutta pitää tuntea yritysneuvonnan ja alan yrittäjien verkostot niin, että osaa ohjata yrittäjän oikeaan paikkaan oikean avun saamiseksi.
- Myös oikeiden neuvonnassa tarvittavien työkalujen tuntemus on tärkeää.
- Yksi keskeinen yritystoiminnan kehittämistä rajoittava seikka maaseudulla on osaavan työvoiman saaminen.
- Rahoituksen haussa on keskeistä, että yritys pystyy kuvaamaan oman taloutensa suunnitelman: mistä/keneltä rahaa aiotaan saada ja mikä on toiminnan kannattavuus.
- Täytyy myös tietää, mistä rahoitusta haetaan.
- Rahoitusta mietittäessä ovat tärkeitä eri rahoitusten yhteensovittaminen, rahoituslähteiden kuvaaminen, rahoitusten poissulkeminen, yritysten eri kehitysvaiheen rahoitusinstrumentit ja niiden vaikutus jatkorahoitukseen.
- Yksi perustavaa laatua oleva kysymys on, että ymmärtävätkö yritykset olevansa biotalousyrityksiä. Jos näin ei ole, eivät osaa tulla tilaisuuksiin, joista hyötyä.
- Yritykset eivät aina tunnista, että voivat saada apua toimintaansa ja mistä voivat sitä saada.

4.3 Kehittämistyöpajat ja niiden tulokset

Biotalousden yrityksille järjestettiin 2.11. 2017 työpaja Biotalousden Contact Point toimintamallin kehittämiseksi. Työpajan tavoitteena oli parantaa nyt tarjolla olevia palveluita ja löytää toimintamalli – Contact Point -palvelukonsepti – jota hyödyntämällä biotalouden yrittäjä löytää helpommin rahoitusta, osaavia yritysneuvoja ja saa apua yrityksen perustamisessa sekä toiminnan laajentamisessa ja kehittämisessä. Työpajan ohjelma ja osallistujat on esitetty liitteessä 2.

Yrittäjien yhteisessä työpajatyöskentelyssä 2017 nousivat esille seuraavat tarpeet yritysneuvonnan ja toimintamallin kehittämiseksi

Ennen yrityksen perustamista, idea/harkintavaiheessa

- Tärkeäksi tekijäksi yrittäjyyden edistämiseksi yleisesti nostettiin yrittäjyyskasvatuksen lisääminen kouluissa! Kansalaistaitoihin oma OPS
- Ideasta- tiimiksi – yrittäjien ideointi yhdessä
- ”Potkuripaja” kohtaamispaikaksi erilaisille yrittäjille ja yrityksille
- Liiketoimintasuunnitelman/strategian laadinta- pohdittava, mitä ollaan tekemässä
- Tiekartta yrittäjyyteen
- Toimialakohtainen kansallinen mentorverkosto
- Tietoa rahoitusten riippuvuuksista- joku rahoitus voi estää toisen rahoituksen saamisen
- Varasuunnitelma oltava – Plan B-, jos alkuperäinen suunnitelma ei onnistukaan

Yritystoiminnan alussa, 1-2 vuotta perustamisesta

- Tuotteistus ja brändäys/tuotekehitys
- Uudistumisen varmistaminen- asiakkaat mukaan!
- Asiakaspalautteet ja asiakkaiden hankinta
- Vuosihuolto/katsastuspalvelu – missä ollaan menossa, miten toiminta kehittynyt suhteessa tavoitteisiin
- Kasvun varmistaminen
- Oma kouluttautuminen
- Oma jaksaminen
- Yrityksen toiminnan vakiinnuttua – laajentamisvaiheessa
- Strategian tarkistus- halutaanko kasvaa vai ei, kasvu tapahtuu joka tapauksessa portaittain
- Mukaan joku ulkopuolinen kriittinen tarkastelija- Devils advocate
- Jatkuva uusiutuminen - riski, että tehdään vain niin kuin aina ennen
- Uuden omistajan/uusien omistajien mukaantulo- tarvitaan uudenalaista asennetta ja toimintaa
- Henkilöstön mitoitus/kannattavuus
- Luopuminen – sp-vaihdos/myynti
- Kansainvälistymisen tuki
- Regulaation tukiverkko- esimerkiksi tieto jätteen käytöstä

Toinen työpaja 22.5.2018 oli suunnattu sekä biotalouden yritysneuvojille että yrittäjille. Työpajassa käsiteltiin biotalousyritysten neuvonnassa ja rahoituksessa kehittämistarpeita ja niiden ratkaisuja ehdotetun toimintamallin avulla. Työpajan ohjelma ja osallistajat ovat liitteessä 2.

Yritysneuvojen ja yrittäjien yhteisessä työpajatyöskentelyssä 2018 nousivat esille seuraavat tarpeet yritysneuvonnan ja toimintamallin kehittämiseksi

- toimintamallin päämäärä pidettävä kirkkaana, ei uusia samanlaisia sivustoja lisää
- sivusto pidettävä ajantasalla, esimerkiksi biotalousyrittäjän verkostot
- neuvojaverkostot ja erityisosaaminen maakunnissa
- kansainvälistyminen otettava esille
- linkkilistat avattava, mitä milläkin tarkoitetaan
- osaamisen kehittämisen mahdollisuudet
- kattava lista asiantuntijaverkostoista
- ”tunnista biotalousyrittäjiä”, biotaloudessa toimivien yritysten kuvaaminen
- biotalousyrittäjyyden tärkeyden avaaminen, Suomelle strateginen segmentti ja yritykselle markkinointi hyöty
- liiketoimintasuunnitelma tärkeys näkyviin
- tilastotietoja ja markkina-analyysijä
- ajankohtaiset asiat, uutiset

5. Toimintamallin kuvaus

Tässä projektissa koottujen kokemusten ja näkemysten (yrittäjien ja yritysneuvojen haastattelut, yhteiset työpajat) pohjalta on laadittu Biotalousden Contact Point toimintamalli, joka on osa Biotalous.fi verkkosivustoa. Toimintamallin kohderyhmä on yritysneuvojat, mutta myös biotalouden yritykset ja yrittäjät voivat hyödyntää sivustoa.

Sivusto muodostuu neljästä pääosasta:

- TUNNISTA BIOTALOUSYRITTÄJÄ
- VERKOSTOT JA NEUVOJAT
- RAHOITUS JA RESURSSIT
- TIETOLÄHTEIDEN PARHAIMMISTOA

Sivusto löytyy verkkosivulta <http://www.biotalous.fi/yritysneuvonta/>. Tarkoituksena on, että yritysneuvojat saavat sieltä tietoa biotaloudesta ja voivat ohjata myös yrityksiä käyttämään sivustoa. Biotalous.fi on kattava ja ajankohtainen tietolähde biotaloudesta.

6. Yhteenveto ja jatkotoimenpiteet

Biotalousden Contact Point toimintamallin kehittäminen jatkui projektissa 2018. Vuonna 2017 kartoitettuja yrittäjien kokemuksia täydennettiin yritysneuvojen kokemuksilla. Kokemuksia ja toimintatapoja kartoitettiin edellisvuoden tapaan henkilökohtaisilla haastatteluilla, joissa selvitettiin yritysneuvojen biotalouden osaamista ja heidän näkemyksiä biotalouden yritysten tarpeista ja Contact Point -toimintamallista.

Hyväksi todettuja käytäntöjä jalostettiin käytännön toimintamalliksi yhdessä yritysneuvojen kanssa yhteisessä työpajassa. Hankkeen tulokset ja toimintamalli julkaistaan biotalous.fi:ssä sekä julkisena raporttina. Biotalousden yritysneuvonnan osion ylläpito hoidetaan jatkossa osana biotalous.fi:tä, missä jo aiemmin on jo ollut koottuna biotalouden rahoituslähdetietokanta. Molempien osioiden ylläpito hoidetaan osana biotalous.fi:n ylläpitoa, mikä pitää ottaa huomioon hankkeen resurssoinnissa.

Toimintamallin käyttöönotto parantaa yritysneuvojen mahdollisuuksia onnistuneeseen biotalousyritysten neuvontaan. Samalla se tarjoaa myös hyödyllistä tietoa myös biotalousyrityksille -ja yrittäjille sekä muille asiasta kiinnostuneille. Hankkeen käyttöönotto varmistetaan kattavalla viestinnällä neuvontaorganisaatioille, viranomaisille ja yrittäjäjärjestöille sekä yrittäjille sekä jo toimiville yritysneuvonnan palveluväylille (Yritys-Suomi) ja maakuntiin.

Omaa maakuntaa koskevan yritysneuvontatiedon (neuvontaa antavat tahot, yrittäjäverkostot) löytäminen on tärkeää sekä yritysneuvojille että yrittäjille. Tässä projektissa koottiin esimerkkinä Keski-Suomen maakunnan tietoja. Olisi erittäin hyödyllistä koota kaikkia maakuntia koskeva tieto yritysneuvontaa antavista tahoista biotalous.fi:hin. Tämä ei ole mahdollista projektin resurssien puitteissa vaan vaatisi pienen lisärahoituksen. Samassa yhteydessä olisi hyödyllistä tarkistaa nykyisen rahoitustietokannan sisältö.

Jos biotalouteen (tai mihin tahansa muuhun maakunnalle tärkeään toimialaan) liittyvää yritysneuvontaa halutaan aidosti edistää, tulee osana tulevan maakunnan kasvupalveluita nimetä maakuntakohtainen biotalousneuvonnan koordinaattori nimeämisen. Tämä henkilö kokoaa ja välittää tietoa sekä valtakunnallisesta että vain omassa maakunnassa tarjolla olevasta biotalousyrityksille tarkoitettusta yritysneuvonnasta – ja rahoituksesta. Koordinaattorit muodostavat valtakunnallisen verkoston, joka pystyy tukemaan biotalousyritysten yhteistä kehittämistä myös yli maakuntarajan.

Lähteet

Kasvua ja työpaikkoja kestävästä ratkaisusta. Selvitys biotalouden, cleantechin sekä kiertotalouden kasvun ja työpaikkojen dynamiikasta. 2017. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 39/2017. Työ- ja elinkeinoministeriö. Helsinki.

Kehittämissyhtiö – toimiva innovaatio, Seudullisten kehittämissyhtiöiden rooli työ- ja elinkeinopolitiikan edistämisessä. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 39/2015.

Kestävää kasvua biotaloudesta. Suomen biotalousstrategia. 2014. Työ- ja elinkeinoministeriö. Maa- ja metsätalousministeriö. Ympäristöministeriö.

Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015. Hallituksen julkaisusarja 10/2015. Valtioneuvoston kanslia.

Henrik Pekkala, Kalle Lamminmäki, Antti Kaihovaara, Kimmo Halme, Vesa Salminen. Työ- ja elinkeinoministeriö. 11.03.2016. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 10/2016.

www.biotalous.fi
www.mmm.fi
www.tem.fi
www.luke.fi
www.Sekes.fi
www.uusyrityskeskus.fi

Liitteet

Liite 1 Yrittäjien ja yritysneuvojen haastattelut 2017 ja 2018

YRITTÄJIEN HAASTATTELUT 2017

Haastattelurunko

1. Mikä on yrityksenne tarina

- Miten/miksi yritys on perustettu?
- Yrityksen perustiedot: perustamisvuosi, koko, liikevaihto, rahoitus/vakavaraisuus, henkilöstö
- Yrityksen asiakkaat ja tuotteet ja niissä tapahtuneet/tulevat muutokset
- Yrityksen kilpailukyky ja kyvykyys - miksi ja missä on onnistuttu/epäonnistuttu
- Onko tehty investointeja/onko tarve
- Kehitys viime vuosina, tavoitteet tuleville vuosille

2. Oletteko saaneet/hankkineet apua liiketoiminnan kehittämiseen ja liiketoimintasuunnitelman laadintaan?

Mistä apua on saatu?

3. Mitä yritysneuvontapalveluita olette käyttäneet (neuvontapalveluja tarjoava organisaatio, verkkosivut, julkaisut, tms)?

- minkälaisia palveluja tarvitsette, minkälaisia kokemuksia
- jos ette ole käyttäneet yritysneuvontapalveluja niin miksi (oma osaaminen riittävä tms.)

4. Mitä rahoitusta olette hakeneet, mihin tarpeeseen? Mitä rahoitusta saatu, mitä ei, miksi ei

- Miten olette löytäneet rahoituslähteitä?
- Oletteko saaneet apua rahoituksen hakuun? Mistä?
- Missä vaiheessa eri rahoitusinstrumentit on otettu käyttöön?
- Miten olette kokeneet rahoituksen haun?

5. Mitä kehittämistarpeita rahoituksen löytämiseen ja hakemiseen ja yritystoiminnan kehittämiseen olette havainneet? Mitä mahdollisia pullonkauloja ja haasteita olette havainneet ja miten niistä voisi päästä eteenpäin?

6. Mitä toivotte contact point toimintamallilta? Minkälaista apua aloitteleva biotalouden yritys tarvitsee? Minkälaista konkreettista apua toivotte?

Yrittäjien haastatteluissa esille tulleet asiat

Yritysneuvonta

- Liiketoiminnan kehittämistä tehty pitkälti omin päin/omin voimin Alussa käytetty vähän myös konsulttitoimistoa.
- Omin päin siksi, ettei sopivaa apua ole oikein löytynyt, ei tarkoita sitä, että julkista apua sinänsä väheksytään.
- Liiketoiminnan kehittämisessä lähdettiin 1990-luvulla liikkeelle omatoimisella tiedonkeruulla.

- Ei käytetty julkisia yritysneuvontapalveluita, VTT tuki hyvin alkuvaiheessa. Oma osaaminen koettu riittäväksi.
- Yrityksen liiketoiminnan kehittämistä on tehty kokonaissuunnitelma. Konsulttitoimisto ollut partnerina eteenpäin menoa suunniteltaessa.
- 1. kontakti liikkeelle lähdetessä Ely-keskukseen. Apua/neuvoja uusyrityskeskuksesta: aloittavan yrityksen paketti. INTO- Seinäjoki antanut apua ja järjestänyt tapahtumia
- Liiketoiminnan kehittämisessä sittemmin suuri apu KETI:stä eli Keski-Karjalan kehittämissyhtiöstä, jossa yksi osaava henkilö on ollut mukana rakentamassa yrityksen suunnitelmia. Finprota on hyödynnetty kansainvälistymisessä. Myös yhteistyö ELY:n kanssa toiminut.
- Liiketoiminnan kehittämiseen on saatu apua mm. asiakaskunnasta. Erä- ja luontopopas harjoittelija, jolla on kv liiketoimintakokemusta. Käytetty Innovation Manager Oy:n apua Tekes rahoituksen hankinnassa. Liiketoimintasuunnitelma luontomatkailuun ja EU rahan hakemiseen liittyen. Käytetty Suomen Yrittäjien ja Verottajan palveluja alv verokantojen selvittämisessä
- Tarvetta eniten kirjanpito- ja talouspalveluista, mm. alv-kuvioissa. Tarvetta myös verkkomyynti-palvelun kehittämiseen.
- Pankin kautta saatu investointilaskelmaohjelma ja apua ulkomaankuvioissa. Kirjanpitoa hoitava tilitoimisto antanut apua budjetoinnissa.
- Tuotantoteknologiaa on kehitetty yhdessä eri alojen asiantuntijoiden kanssa.
- Teknologiapuolella ollut selvää tarvetta ulkopuoliseen apuun, suurin osa partnereista ollut ulkomaalaisia, vaikka Suomessakin hyvää osaamista.
- Alkuun yrittäjäkurssi ja sitten toimitusjohtajakurssi. Johtamiskoulutuksessa taso vaihtelee!
- Varsinaiseen yrittäjäkoulutukseen ei ole hakeuduttu, mutta käyty kahdessa eri vaiheessa Oman minän johtaminen- valmennus.
- Yrittäjyyskurssin (6 viikkoa) syksyllä 2016 (Valmennusmajakka), Kurssilla uutta tietoa LTS:n tekoa varten, pohjat aikaisemmin. Yrittäjä saanut starttirahoitusta.
- Kaikissa kanavissa oleellista yhteyshenkilön tai vastaavan osaaminen.
- Yritysneuvojen osaaminen puutteellista- osattava neuvoa!
- Toiminta enemmän yrittäjälähtöiseksi, etsittävä yrittäjän tarpeen mukaisia ratkaisuja.

Yritysten rahoitus

- Rahoituksen löytäminen ollut helppoa, Finnverasta ja myös pankeista löytynyt. Uusimman Nokian tehtaan rakentaminen tuli mahdolliseksi talouspäällikön SLUSH- tapahtumasta löytämän pääomasijoittajan avulla.
- Tarvittava rahoitus on löytynyt ELY:stä, Finnverasta ja pankista. Pääomasijoittajia saatu aikanaan 2005 mukaan.
- Rahoitusta saatu hyvin eri lähteistä ja pääomasijoittajat saatu tähän asti hyvin mukaan. ELY on rahoittanut yrityksen kehittämistä. TEKESin kanssa on menossa jo toinen tutkimushanke.

- EU-kehittämishankkeelle saatu rahoitusta 100 %!
- Varsinaisia esteitä ei näissä rahoitusprosesseissa ole ollut, vaikkakin prosessit ovat yrityksen näkökulmasta joskus turhan hitaita.
- Investointitukia saatu tarpeen mukaan, byrokratiaa liikaa.
- Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma, Hyvää luonnosta -hanke hakemus jätetty: yhteistyö Hyvinkään kaupunki, Hyvinkään erämatkat, Seikkailu Sveitsi, Uudenmaan seuramatkat, yhteisiä ja yrityskohtaisia kehittämistoimia.
- Tekes projekti, vientituotteesta: puolet omaa rahaa (pankkilaina), josta Finnvera takaa puolet.
- Kun on liikevaihtoa ja asiakkaita, rahoitusta löytyy- sitä ennen ongelmia. Eli kun rahaa eniten tarvittaisiin, sitä on vaikea saada.
- Ei haettu rahoitusta/rahoitusta ei ole tarvittu.
- Kotimaisen rahoituksen saaminen hankalaa, jos yritys on pieni (esim 1-2 henkilöä), mutta rahoitustarpeet suuret.
- Finnvera/pankki –kuvio ei toimi, kun toinen rahoitus riippuu toisesta, voi tulla ongelmia, kun Finnveran päätöksenteko poukkoilevaa.
- Liikkeellelähetoavustus alkuvaiheessa oli hyvä asia yritykselle
- Investointitukia voisi karsia. Voivat antaa väärän ja liian optimistisen kuvan yrittäjälle, tämä voi aiheuttaa ongelmia.
- Työllistämiseen pitäisi tukea saada helpommin. Uusia työntekijöitä olisi voinut työllistää enemmänkin, jos koeaikakuvio joustavampi.
- Viimeisten vuosien aikana on mietitty myös erilaisia riskirahoitusmahdollisuuksia, mutta emme ole löytäneet sopivaa.
- Kynnys korkea lähteä itse hakemaan rahoitusta, tarvitaan järjestelmä, joka tarjoaa tuotetta.
- Yrittäjille tietoa, että rahoitusta on saatavilla ja helppo polku rahoituksen löytymiseen.
- Hakemusten teossa esimerkiksi TEKES-rahoitusta haettaessa ei saa ujoitella. Tärkeää löytää oikea kontaktihenkilö ennen hakemuksen lähettämistä.
- Henkilö, jonka kanssa voi käydä asiat läpi.

YRITYSNEUVOJIEN HAASTATTELUT 2018

Biotalousden yritysten contact point – yritysneuvojen haastattelut

Haastattelurunko

Pääkysymykset

- Mikä on organisaationne tehtävä? Onko yritysneuvoja organisaatioiden roolit selkeät? Minkä organisaatioiden kanssa teette yhteistyötä?
- Onko yritysneuvojen roolit/tehtävät selkeät?
- Mitä palveluita tarjoatte yrityksille?
- Minkälainen on tyypillinen apua hakeva/tarvitseva yritys?
- Mitä apuvälineitä käytätte neuvonnassa? Minkälaisia apuvälineitä mahdollisesti tarvitsette?

- Onko eri toimialojen (biotalous) tuntemus tärkeää yritysneuvonnassa?
- Mitä neuvojan pitää osata?
- Miten yritys löytää apua? Mistä saa apua?
- Mitä tarpeita on yrityksen/yritysneuvojan näkökulmasta? (apuvälineet, osaaminen tms.)
- Mitkä ovat suurimmat haasteet yritysneuvonnassa?
- Miten biotalouden yrityksiä voisi kannustaa paremmin hakemaan rahoitusta ja apua toimintansa kehittämiseen?
- Mitkä ovat suurimmat pullonkaulat yritysten kehittymisessä/neuvonnassa?

Taustakysymykset

- Minälaista neuvontaa annatte yrityksille?
- Miten neuvontaa annetaan?
- Kuinka paljon yritysneuvoja on?
- Kuinka paljon neuvontatilanteita on?
- Minkälainen on tyypillinen neuvottava yritys?
- Minkälaiset yritykset menestyvät?
- Minkälaisilla yrityksillä on eniten ongelmia?
- Minkälainen on yritysneuvojien kokemus/koulutus tausta?

Yritysten tarve

- Mihin tarpeeseen yritykset tarvitsevat apua?
- Saavatko yritykset tarvitsemaansa apua?
- Miten yritykset ovat verkostoituneet? Entä yritysneuvojat?
- Ovatko yritysneuvojat erikoistuneet erilaisiin yrityksiin?
- Yritysten näkemys palvelujen kehittämisestä?

Biotalousosaaminen

- Oletteko erikoistuneet tietyille toimialoille?
- Onko toimialan tuntemuksesta ollut hyötyä neuvonnassa?
- Tunnetteko biotalouden erityispiirteitä?
- Onko biotalouden toimialalle tullut uusia yrityksiä?
- Missä muodossa yritykset haluavat tietoa?

Työkalut

- Minkälaisia neuvonnan apuvälineitä on olemassa?
- Löytävätkö yritykset tarvitsemansa tiedon?
- Mitä nettipalveluita käytätte neuvonnassa?
- Minkälaista neuvontamateriaalia on olemassa?
- Minne ohjaatte yrityksen yleisimmin?

Haastatteluissa esille tulleet asiat

- Liiketoimintaan liittyvät asiat ovat keskeisiä, ei niinkään toimialaan liittyvät
- Kipupisteet samantyyppiset toimialasta riippumatta
- Yritysneuvojien biotalousosaaminen ei välttämätöntä -> tärkeää verkostojen ja työkalupakkien tuntemus

- Liiketoimintasuunnitelma, talous- ja kannattavuuslaskelmat yhdessä yrittäjän kanssa
- Rahoitusten yhteensovittaminen, rahoituslähteiden kuvaaminen, rahoitusten poissulkeminen, yritysten eri kehitysvaiheen rahoitusinstrumentit ja niiden vaikutus jatkorahoitukseen
- Olennaista, että yritys tietää mistä hakee rahoitusta
- Työvoiman saatavuus
- Ymmärtävätkö yritykset, että ovat biotalousyrityksiä -> eivät osaa tulla tilaisuuksiin, josta hyötyä -> eivät tunnista, että voivat saada apua toimintaansa
- Yrittäjyysosaaminen
- Oikean henkilön löytäminen, tietolähteet
- Jatkuva sparraus on tärkeää

Liite 2 Kehittämistyöpajat 2017 ja 2018

TYÖPAJA 2.11.2017

Ohjelma

Avaus ja työpajan tavoitteet, apulaisosastopäällikkö Liisa Saarenmaa, MMM

Biotalousden yrittämisen näkymät, tutkimusjohtaja Paula Horne, PTT

Haasteet biotalousden yrityksen kehittämisessä, liiketoiminnan kehittämisjohtaja Heikki Vuorikoski, Montisera Oy

Yhteenveto haastateltujen yritysten kokemuksista, projektipäällikkö Jouko Lehtoviita, Tapio Oy

Yhteinen työskentely

Tärkeimmät kehittämistarpeet yrityksen perustamisen tai liiketoiminnan kehittämisen eri vaiheissa

Ratkaisujen hakeminen tärkeimpiin tarpeisiin

Contact point -toimintamallin hahmottaminen, tärkeimmät asiat yrityksen kehittymisen kannalta

Yhteenveto ja johtopäätökset

Osallistajat

Liisa Saarenmaa, MMM, apulaisosastopäällikkö, luonnonvaraosasto

Markku Alm, Varsinais-Suomen Ely-keskus, yritys- ja energia-asiantuntija

Susanna Böckerman, Karelia Arctic, toimitusjohtaja

Reeta Huhtinen, Turku Science Park Oy, liiketoiminnan kehityspäällikkö, kemia- ja cleantech -alat

Samuel Heinonen, Metsänterä, metsuri & metsäsuunnittelija

Gunilla Holmberg, toimitusjohtaja, Massbybacka Taimisto

Juuso Kalliokoski, MMM, ylitarkastaja, maaseudun kehittämisen rahoitus

Heikki Vuorikoski, Montisera Oy, liiketoiminnan kehittämisjohtaja

Tarja Ollas, Tapio, markkinoinnin ja viestinnän asiantuntija

Jouko Lehtoviita, Tapio, projektipäällikkö

Tommi Tenhola, Ympäristötalousden asiantuntija, Biotalousden contact point, projektipäällikkö

TYÖPAJA 22.5.2018

Ohjelma

- Avaus, Juuso Kalliokoski, ylitarkastaja, maa- ja metsätalousministeriö
- Biotalousden yrittäjien ja yritysneuvojien näkemykset yritysneuvonnan ja rahoituksen kehittämistä -yhteenveto projektin haastatteluista, Tommi Tenhola, Tapio Oy
- Yhteinen työskentely: Tärkeimmät kehittämistarpeet ja niiden ratkaisut biotalousyritysten neuvonnassa ja rahoituksessa
- Yhteenveto ja johtopäätökset

Osallistajat

Liisa Saarenmaa, MMM, apulaisosastopäällikkö, luonnonvaraosasto
 Markku Alm, Varsinais-Suomen Ely-keskus, yritys- ja energia-asiantuntija
 Susanna Böckerman, Karelia Arctic, toimitusjohtaja
 Juuso Kalliokoski, MMM, ylitarkastaja, maaseudun kehittämisen rahoitus
 Petri Tallila, Pirkanmaan ELY-keskus
 Marko Ämmälä, Suomen metsäkeskus
 Sanna Kasurinen, Suomen metsäkeskus
 Kari Palvaila, Hämeen ELY-keskus
 Manu Hollmen, ProAgria Länsi-Suomi ry
 Antti Rusanen, ProAgria Etelä-Suomi ry
 Jussi Somerpalo, Suomen metsäkeskus
 Tarja Ollas, Tapio, markkinoinnin ja viestinnän asiantuntija
 Jouko Lehtoviita, Tapio, projektipäällikkö
 Tommi Tenhola, Ympäristötalouden asiantuntija, Biotalousden contact point, projektipäällikkö

Liite 3 Yritysneuvontaa tarjoavia alueellisia ja paikallisia tahoja

SEKES ry:n jäsenyhtiöt:

Cursor Oy, Kotkan Haminan seudun kehittämissyhtiö
Iisalmen Teollisuuskylä Oy
Imatran Seudun Kehitysyhtiö Oy
Into Seinäjoki Oy
Joensuun Seudun Kehittämissyhtiö JOSEK Oy
Joensuun Tiedepuisto Oy
Jyväskylän seudun kehittämissyhtiö JYKES Oy
JÄMSEK OY
Järvi-Pohjanmaan Yrityspalvelu Oy JPYP
Kainuun Etu Oy
Kaustisen seutukunta
Kehittämissyhtiö Karstulanseutu Oy
Kehittämissyhtiö Keulink Oy
Kehittämissyhtiö Witas Oy
Kemin Digipolis Oy
Keski-Karjalan Kehitysyhtiö Oy KETI
Keski-Uudenmaan Kehittämiskeskus Oy KEUKE
Koillis-Suomen kehittämissyhtiö Naturpolis Oy
Kokkolanseudun Kehitys Oy KOSEK
Kouvola Innovation Oy Kinno
Kristiinankaupungin elinkeinokeskus
Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy
Lappeenrannan kaupunki
Linnan Kehitys Oy
Mikkelin kehitysyhtiö Miksei Oy
MW-Kehitys Oy
Mäntsälän Yrityskehitys Oy
Navitas Kehitys Oy
Nivala-Haapajärven seutu NIHAK ry
NOVAGO Yrityskehitys Oy
Oy Pietarsaaren seudun Kehittämissyhtiö Concordia
Pielisen Karjalan Kehittämiskeskus Oy (PIKES)
Pohjois-Satakunnan Kehittämiskeskus Oy
POSINTRA Oy
Prizztech Oy
Raahen seutukunnan kehittämiskeskus
Rovaniemen Kehitys Oy
Kehitysyhtiö Savogrow Oy
SSYP Kehitys Oy
Suupohjan Elinkeinotoimen kuntayhtymä
Teknologiakeskus TechVilla Oy

Vaasanseudun Kehitys Oy VASEK
Ylivieskan Seutukuntayhdistys ry.
Yrityssalo Oy
Ääneseudun Kehitys Oy
Suomen Kuntaliitto
Suomen Yrittäjät
European Association of Regional Development Agencies – EURADA

Uusyrittäjäkeskukset:

Espoo | YritysEspoo
Helsinki | NewCo – YritysHelsinki
Hyvinkään-Riihimäen seutu | YritysVoimala Oy
Hämeenlinna | Hämeen Uusyrittäjäkeskus ry
Imatra | Imatran Seudun Kehitysyhtiö Oy
Joensuu | Pohjois-Karjalan Uusyrittäjäkeskus ry
Jyväskylä | Keski-Suomen Uusyrittäjäkeskus ry
Kemi-Tornio | Meri-Lapin Startti Oy
Keski-Uudenmaan alue | Keski-Uudenmaan Uusyrittäjäkeskus ry
Kokkola | Keski-Pohjanmaan Uusyrittäjäkeskus ry Firmaxi
Kouvola | Innovation Oy
Kotkan-Haminan seutu | Cursor Oy
Kuopio | Kuopionseudun Uusyrittäjäkeskus ry
Lahti | Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy
Lappeenranta | Wirma Lappeenranta
Loviisa-Porvoo seutu | Kehitysyhtiö Posintra Oy
Lohjan ja Raaseporin alueet | Novago Yrityskasvatus Oy
Mikkeli | Mikkelin seudun Uusyrittäjäkeskus ry Dynamo
Oulu | Oulun seudun Uusyrittäjäkeskus ry
Pietarsaari | Pietarsaaren Seudun Uusyrittäjäkeskus Concordia
Porin alue | Prizztech Oy
Savonlinna | Itä-Savon Uusyrittäjäkeskus ry
Seinäjoki | Etelä-Pohjanmaan Uusyrittäjäkeskus Neuvoa-Antava
Sisä-Savo | Kehitysyhtiö Savogrow Oy
Tampere | Tampereen Seudun Uusyrittäjäkeskus ry Ensimetri
Turku | Turun seudun yrityspalvelupiste Potkuri
Uusikaupunki | Vakka-Suomi/ Ukipolis Oy
Vaasa | Vaasanseudun Uusyrittäjäkeskus Startia
Vantaa | YritysVantaa
Varkaus | Wäläky Keski-Savon Uusyrittäjäkeskus ry

Suomen Yrittäjien aluejärjestöt:

Etelä-Karjalan Yrittäjät
Etelä-Pohjanmaan Yrittäjät
Etelä-Savon Yrittäjät
Helsingin Yrittäjät
Hämeen Yrittäjät
Kainuun Yrittäjät
Keski-Pohjanmaan Yrittäjät
Keski-Suomen Yrittäjät
Kymen Yrittäjät
Lapin Yrittäjät
Pirkanmaan Yrittäjät
Pohjois-Karjalan Yrittäjät
Pohjois-Pohjanmaan Yrittäjät
Päijät-Hämeen Yrittäjät
Pääkaupunkiseudun Yrittäjät
Rannikko-Pohjanmaan Yrittäjät — Kust-Österbottens Företagare rf
Satakunnan Yrittäjät
Savon Yrittäjät
Uudenmaan Yrittäjät — Nylands Företagare
Varsinais-Suomen Yrittäjät

TAPIO

Maistraatinportti 4
00240 Helsinki
tapio@tapio.fi

www.tapio.fi